

POSTANOWIENIE

Dnia 12 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi pozwanych
o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem
Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 13 maja 2015 r
oraz prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w [...]
z dnia 8 października 2014 r.,
w sprawie z powództwa B.U.
przeciwko K. K. i D. K.
o ochronę dóbr osobistych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 12 października 2017 r.,
zażalenia pozwanych
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 14 marca 2017 r.,

1) oddała zażalenie;

2) zasądza od K. K. i D. K. solidarnie na rzecz B. U. kwotę 540 zł (słownie: pięćset czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Sąd drugiej instancji na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. odrzucił skargę o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w sprawie o ochronę dóbr osobistych, uwzględniającym powództwo.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd ten stwierdził, że niezawieszenie postępowania cywilnego do czasu rozstrzygnięcia sprawy karnej nie jest równoznaczne z wystąpieniem podstawy skargi w postaci pozbawienia strony możliwości działania w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c. Brak wyroku skazującego pozwalał sądowi cywilnemu na samodzielną ocenę, czy *in concreto* doszło do naruszenia dóbr osobistych, a ponadto niezawieszenie postępowania cywilnego nie miało żadnego wpływu na możliwość działania strony, bowiem pozwani byli właściwie reprezentowani przez całe postępowanie i brali udział w całym postępowaniu, uznał Sąd odwoławczy.

Brak podstawy wznowienia wskazanej w art. 403 § 2 k.p.c. uzasadnił Sąd tym, że pozwani wiedzieli o wyroku uniewinniającym ich, a ponadto wyrok uniewinniający nie przesądza o wypełnieniu przesłanek z art. 24 k.c., ponieważ pojęcie bezprawności nie jest tożsame z pojęciem przestępstwa w rozumieniu k.k. Wyrok uniewinniający nie stoi na przeszkodzie dla przyjęcia odpowiedzialności cywilnej osoby prawomocnie uniewinnionej w postępowaniu karnym, a obie te płaszczyzny nie pozostają w prostej zależności, stwierdził Sąd Apelacyjny uznając, że skarżący nie ujawnili żadnych okoliczności faktycznych i środków dowodowych w świetle przepisu art. 403 § 2 k.p.c.

Pozwani zaskarżyli postanowienie Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając w zażaleniu obrazę art. 7 w zw. z art. 45 Konstytucji RP oraz rażącą obrazę art. 24 k.c. w zw. z art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c. i art. 11 k.p.c. przez bezpodstawne przyjęcie, że nie zaistniały przyczyny uzasadniające wniesienie skargi o wznowienie postępowania, pomimo niewstrzymania się od orzekania do czasu prawomocnego osądzenia sprawy karnej.

W uzasadnieniu zażalenia stwierdzono m.in., że prawomocny wyrok uniewinniający żalących przesądza o tym, że nie miało miejsca żadne naruszenie dóbr osobistych powódki.

Powódka w odpowiedzi na zażalenie wniosła o oddalenie zażalenia w całości i o zasądzenie na jej rzecz od pozwanych kosztów postępowania zażaleniowego.

W uzasadnieniu odpowiedzi na zażalenie powódka wywodzi, że pozwani nie wskazali dowodów, z których nie mogli skorzystać w poprzednim postępowaniu, a wskazane dowody dążą do merytorycznego wzruszenia wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Badanie dopuszczalności skargi o wznowienie postępowania obejmuje wyłącznie ocenę, czy wskazana podstawa wznowienia została w ogóle przewidziana w ustawie oraz czy powołane przez skarżącego okoliczności faktyczne wypełniają hipotezę którejkolwiek z norm opisujących przesłanki ustawowej podstawy wznowienia. Przy czym na etapie oceny dopuszczalności skargi sąd powinien brać pod uwagę jedynie twierdzenia faktyczne zawarte w skardze nie weryfikując ich prawdziwości (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2016 r., II CZ 105/16; z dnia 14 marca 2017 r., II CZ 163/16 oraz z dnia 27 czerwca 2017 r., II CZ 43/17 - niepubl.).

Kognicja sądu oceniającego dopuszczalność skargi o wznowienie postępowania pozostaje zatem ograniczona do oceny zaistnienia ustawowych podstaw wznowienia i nie obejmuje powtórnego merytorycznego badania sprawy. Istotą tego rodzaju postępowania jest udowodnienie istnienia podstawy, na której oparto skargę w konkretnej sprawie. Do ponownego rozpoznania sprawy przez sąd mogłoby dojść jedynie w razie uznania, że skarga została oparta na ustawowej podstawie oraz, że okoliczności tę podstawę uzasadniające są prawdziwe. Natomiast zakres ponownego rozpoznania sprawy jest uwarunkowany przyczyną wznowienia podniesioną przez skarżącego, a wyjście Sądu poza te przyczyny nie jest dopuszczalne (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2007 r., III CSK 56/07, niepubl.).

Sąd Apelacyjny oceniający dopuszczalność skargi o wznowienie odniósł się do skargi żalących w zakresie dwóch możliwych podstaw wznowienia postępowania - pozbawienia strony możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c.) oraz

późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego albo wykrycia okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy (art. 403 § 2 k.p.c.).

Żalący wiązali niezastosowanie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. z pozbawieniem ich możliwości działania w sprawie. Sąd drugiej instancji wskazał, że zgodnie z ustalonymi poglądami judykatury podstawa wznowienia postępowania z art. 401 pkt 2 k.p.c. utożsamiana jest z wystąpieniem podstawy nieważności postępowania wskazanej w art. 379 pkt 5 k.p.c., tj. ze znalezieniem się w sytuacji uniemożliwiającej stronie popieranie przed sądem dochodzonych żądań lub obronę przed zarzutami strony przeciwnej. Tymczasem w całym toku sprawy żalący byli reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika i brali czynny udział w postępowaniu. Ponadto - wywodził Sąd drugiej instancji - zastosowanie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. ma charakter fakultatywny, dlatego też nawet jego ewentualne niezastosowanie nie prowadzi automatycznie do ziszczenia się przesłanki z art. 401 pkt 2 k.p.c. Zgodnie natomiast ze stanowiskiem Sądu Najwyższego zawieszenie postępowania w oczekiwaniu na wyrok karny powinno mieć miejsce wyjątkowo, w sytuacji, w której sąd nie znajduje w świetle zgromadzonego w sprawie materiału podstaw do uwzględnienia powództwa, a jednocześnie nie można wykluczyć, że postępowanie karne zakończy się wydaniem wyroku skazującego, którym sąd cywilny będzie związany stosownie do art. 11 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2016 r., II CSK 58/16, niepubl.).

Odnosząc się do zarzutu obrazy art. 403 § 2 k.p.c., powołanego w zażaleniu, zważyć należy, że Sąd odwoławczy wskazał na fakt, iż wyrok Sądu Rejonowego w [...] z dnia 14 lipca 2016 r. został wydany już po zapadnięciu wyroku w niniejszej sprawie cywilnej. Okoliczność ta jednak nie ma znaczenia wobec faktu niespełnienia przesłanki tożsamości stosunków prawnych w wyroku wykrytym oraz w wyroku kwestionowanym za pomocą skargi o wznowienie postępowania. Wyrok wydany w sprawie karnej zawiera rozstrzygnięcie co do braku wystąpienia znamion czynu zabronionego, natomiast w wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 maja 2015 r. rozstrzygnięto o zajściu przesłanki bezprawności naruszenia dobra osobistego powódki z art. 24 k.c. Sąd Najwyższy w całości podziela stanowisko Sądu odwoławczego, że pojęcie bezprawności z art. 24 k.c. nie jest

tożsame z pojęciem przestępstwa występującym w kodeksie karnym (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1969 r., I CR 215/69, niepubl.). Nie sposób również podzielić stanowiska żalących, że to tożsamość stanu faktycznego stanowi o spełnieniu przesłanki z art. 403 § 2 k.p.c. Z tych samych okoliczności faktycznych można bowiem wywodzić różnorakie stosunki prawne, a jedynie wykrycie wyroku dotyczącego tego samego (podmiotowo i przedmiotowo) stosunku prawnego jest ustawową podstawą wznowienia postępowania.

Dalsze argumenty przedstawione w skardze o wznowienie postępowania nie wskazują również na późniejsze wykrycie okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik postępowania, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Dowody przeprowadzane przez sąd karny mają bowiem na celu wykazanie wystąpienia znamion czynu zabronionego uregulowanych w określonym typie przestępstwa lub ich braku, natomiast środki dowodowe gromadzone w toku postępowania cywilnego powinny służyć wyjaśnieniu okoliczności uzasadniających naruszenie dobra osobistego oraz bezprawność tego naruszenia. Żalący odnosi się jedynie do faktu przeprowadzania przez sąd karny innych dowodów niż te zaprezentowane przed sądem cywilnym, co nie stanowi ustawowej podstawy wznowienia postępowania z art. 403 § 2 k.p.c., a jedynie jest konsekwencją odmiennych przedmiotów i celów postępowania karnego i cywilnego. Sąd Najwyższy podziela również stanowisko Sądu Apelacyjnego co do niespełnienia przesłanki obiektywnej niemożności skorzystania ze środków dowodowych w poprzednim postępowaniu. Żalący nie wskazali żadnych konkretnych środków dowodowych przeprowadzonych w sprawie karnej, które istniały już w czasie postępowania cywilnego, a jednocześnie pozwani z obiektywnych przyczyn nie mogli z nich skorzystać. Brak identyfikacji środków dowodowych uniemożliwiał Sądowi Apelacyjnemu, a w konsekwencji i Sądowi Najwyższemu, podjęcie choćby próby oceny, czy zostały spełnione przesłanki powołanej ustawowej podstawy wznowienia postępowania. Dla skutecznego powołania się na podstawę wznowienia z art. 403 § 2 k.p.c. niezbędne jest bowiem jednocześnie spełnienie trzech przesłanek: wykrycia po zakończeniu postępowania okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały jednak w jego toku; możliwości ich wpływu na wynik sprawy, oraz obiektywnej niemożności

skorzystania z nich w poprzednim postępowaniu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2017 r., V CZ 41/17; z dnia 28 czerwca 2017 r., IV CZ 34/17; z dnia 17 marca 2017 r., III CZ 7/17; z dnia 24 listopada 2016 r., III CZ 48/16 oraz z dnia 9 września 2016 r., V CZ 52/16 - niepubl.).

Sam wyrok w sprawie karnej nie jest natomiast środkiem dowodowym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2015 r., III CZ 30/15, niepubl.). Nie wiąże również sądu cywilnego w zakresie ustalonych w nim faktów na mocy art. 11 k.p.c. Przepis ten odnosi się bowiem jedynie do wyroków skazujących, nie zaś do wszelkiego rodzaju orzeczeń wydanych przez sądy karne - w tym wyroków uniewinniających - a do takiego wyroku odnoszą się argumenty żalących. Należy również mieć na względzie, że art. 11 k.p.c., mający charakter procesowy, nie reguluje i nie przesądza kwestii odpowiedzialności cywilnej. Istota związania skazującym wyrokiem karnym polega na tym, iż sąd cywilny, ustalając stan faktyczny sprawy, nie może pominąć czynu opisanego w sentencji karnego wyroku skazującego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2015 r., II CSK 683/14, niepubl.).

Z powyższych przyczyn zażalenie podlegało oddaleniu; w tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono zaś na podstawie § 8 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r., w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. (Dz. U. 2016, poz. 1668).